

T1.3.1

SOUČASNÝ STAV SBĚRU, VYUŽITÍ, OPRAV A OPĚTOVNÉHO POUŽITÍ STARÝCH ELEKTROSPOTŘEBIČŮ V ČESKÉ REPUBLICCE A RAKOUSKU

Shrnutí

Circular economy of waste

ATCZ205 - CEWA

1 Shrnutí T1.3.1 Současný stav starého elektrického (elektronického) zařízení

V novém akčním plánu pro oběhové hospodářství Evropské komise patří elektrospotřebiče mezi centrální hodnotové řetězce, na které se specificky zaměřují opatření na podporu účinnosti zdrojů (Evropská komise, 2020). Množství starých elektro zařízení by se mělo snížit, přičemž zásadní význam má příprava na opětovné použití. V České republice a v Rakousku však v současnosti hraje **opětovné použití starých elektro zařízení** stále spíše **podřadnou roli**. V České republice bylo v roce 2019 znovu použito pouze 0,9 % upravených starých elektro zařízení (MŽP, 2020a). V Rakousku byla míra opětovného použití v roce 2020 kolem 7 % (EAK, 2021).

Analýza **rámcových podmínek** ukazuje, že oba členské státy implementovaly požadavky na evropské úrovni týkající se starých elektro zařízení do vnitrostátního práva. Ty se týkají například implementace odpovědnosti výrobce, zavedení systémů zpětného odběru a minimálních kvót pro sběr a recyklaci. Dodatečné předpisy, které se týkají zejména opětovného použití starých elektro zařízení, nebylo možné ve vnitrostátním právním rámci identifikovat. Mohou to být například samostatné cíle pro opětovné použití. Dosud lze minimální kvóty pro recyklaci starých elektro zařízení dosáhnout kombinací recyklace a přípravy k opětovnému použití. V právně nezávazných strategických dokumentech obou členských států (např. v programech předcházení vzniku odpadů) je uvedeno několik cílů a opatření pro předcházení vzniku odpadů ze starých elektrozařízení. Česká republika i Rakousko zajišťují podporu sítí pro opětovné použití a propagaci informačních a osvětových programů pro opětovné použití a opravy elektronických zařízení.

Česká republika a Rakousko mají **zavedený systém zpětného odběru starých elektrospotřebičů**, jak je patrné z míry sběru. V České republice bylo v roce 2019 sebráno více než 54 % množství elektro zařízení uvedených na trh (MŽP, 2020a). Rakousko dosáhlo v roce 2020 míry 62 % (EAK, 2021). Celoevropské minimální sazby 45 % tedy bylo dosaženo v každém případě, ale cíl 65 %, který platí od roku 2020, vyžaduje další úsilí obou zemí. Sběrné systémy v České republice a Rakousku jsou z velké části založeny na infrastruktuře obcí, přes které se sbírá většina starých přístrojů. Staré přístroje navíc odebírají odborní prodejci a firmy zabývající se likvidací odpadu. **Obvyklým způsobem zhodnocení je recyklace**, která probíhá téměř výhradně v Německu nebo v jiných zemích EU.

V **České republice** je **(příprava na) opětovné použití elektro zařízení** v současné době stále více prováděna individuálními iniciativami. Provozovatelé systémů ELEKTROWIN a ASEKOL řídí projekty pro sběr, zpracování a přenos elektronických zařízení. Mnoho obcí navíc v posledních letech zřídilo centra opětovného použití (Re-Use centra) ve kterých se použité zboží shromažďuje a dále prodává na sběrných místech obcí. Ve sbírce jsou aktivní i charitativní organizace, například v podobě nábytkové banky. Elektro zařízení však často nejsou přijímána z bezpečnostních důvodů, nedostatku poptávky a nedostatku testovací a zpracovatelské kapacity. Jako podpora oprav funguje také opravárenská síť „Opravárna“, která usnadňuje síťování opraváren a zákazníků.

V **Rakousku** již několik let probíhají aktivity v oblasti opětovného použití, z nichž některé mají podobu zavedených sítí ve spolupráci s komunálním nakládáním odpadů. Zde je třeba zmínit systém ReVital v Horním Rakousku a Tandler 48er ve Vídni. Tyto iniciativy jsou mimo jiné zaměřeny na technickou kontrolu použitých elektrozařízení od spolupracujících odborných firem tak, aby byla zaručena záruka a zákazníci získali důvěru ve spolehlivost produktu. Re-use obchody provozované charitativními organizacemi jsou obchody, které tyto zpracování provádějí nebo nechají provést pouze v některých případech, takže použitá elektrozařízení jsou pouze příležitostně přijímána jako darované zboží. Na podporu oprav zřídilo několik spolkových zemí také sítě opraváren, jejichž prostřednictvím mohou občané najít vhodné opravárenské společnosti, a zavedly programy financování na finanční podporu těchto oprav.

Při sběru starého zboží k opětovnému použití se většina **iniciativ** v České republice a Rakousku spoléhá na systém přinášení, tj. lidé přinášejí použitelné věci na sběrná místa. Vyzvednutí nebo odeslání je možné pouze v jednotlivých případech jako "Jsem zpět" nebo "REMOBIL". Síť pro opětovné použití v Horním Rakousku a Vídní však umožňují snadnou likvidaci v poměrně husté síti městských sběrů nebo prodejů pro opětovné použití. V některých spolkových zemích jsou zdarma k předsběru v domácnostech nabízeny kartonové krabice (tzv. Re-use boxy). Kromě toho, že prodej je co nejjednodušší a nejpohodlnější, mnoho projektů má sociální benefit jako pobídku pro občany k rozdávání starého zboží. Darovaná zařízení dostávají například lidé v nouzi nebo charitativní organizace jako např. v „Jsem zpět“.

Nebo je část peněz získaných opětovným prodejem věnována na charitativní účely, jako například u „REMOBIL“ nebo 48er-Tandler. Jako další pobídku k prodeji použitého zboží zkoumané iniciativy často zdůrazňují ekologické výhody zamezení plýtvání a zachování zdrojů. Například slogan ReVital zní „Ekologické. Levný. Sociální“. Ekonomické pobídky bylo v analýze těžké identifikovat. Pouze v případě prodejních platform typu „Nevyhazujto“ nebo bleších trhů, které nebyly součástí studie, mohou lidé svobodně stanovit cenu za prodej svého použitého zboží.

Některé projekty na podporu opětovného použití lze identifikovat v České republice a Rakousku.

Ukázalo se, že je mnohem obtížnější připravit použité elektrozařízení k opětovnému použití než jiné použité zboží, jako je nábytek, textil nebo domácí potřeby, které lze po vizuální kontrole, drobné opravě a případně vyčištění poměrně snadno prodat nebo předat dál. Zapojení specializovaných firem, které jsou odpovědné za technickou kontrolu a funkční zkoušky je nezbytné právě v projektech opětovného použití elektrozařízení. To zajišťuje, že zákazníci mají důvěru ve spolehlivost produktů. Pro zvýšení množství použitelných zařízení je nutný co nejjednodušší a nejpohodlnější způsob dodání. Toho lze dosáhnout například hustou sítí možností doručení (např. zapojení obchodních společností) nebo možností svozu obcemi (např. v rámci mobilního svozu problematických látek). Veřejné akce (např. „Den opětovného použití“ v městských sběrnách nebo na veřejných místech) a vhodná reklama mohou také vytvořit povědomí o předcházení vzniku odpadu a opětovném použití elektrospotřebičů a jiného starého zboží.